

ვაჟას "იმერეთს"

ქუთაისი ყოველთვის იყო ქართველ პოეტთა მუზა. ისინი მშვენიერ ლექსებს უძღვნიდნენ მას. სხვანაირად არც შეიძლებოდა, რადგან ილიაც, აკაკიც, ვაჟაც და სხვებიც - ქუთაისის დანარჩენი მებოტბენიც თავიანთი სამშობლოს უდიდესი პატრიოტები იყვნენ. წარმოუდგენელია გიყვარდეს საქართველო და არ ეტრფოდე ქუთაისს. უამრავ საუკუნეთა მანძილზე ივერიელთა ყველა საუკეთესო ღირსების წარმომჩენი, შემნახველი და მის სადარაჯოზე მდგომი რომ იყო ყოველთვის.

ქუთაისზე დაწერილ ლექსთაგან ჩვენ აქ მხოლოდ ვაჟა-ფშაველას ერთ ლექსზე შევჩერდებით.

როგორც ცნობილია, ვაჟამ ქუთაისში დაწერა თავისი ცნობილი ლექსი „იმერეთს“. ეს მოხდა 1913 წლის 20 თებერვალს, როცა იგი მონაწილეობას იღებდა ილია ჭავჭავაძის ხსოვნისადმი მიძღვნილ საღამოზე. გაზეთი „თემი“ წერდა: „20 თებერვალს გამართულმა სალიტერატურო საღამომ საერთოდ მკრთალად ჩაიარა. მისი გამოცოცხლების მიზეზი გახდა მხოლოდ ვაჟა-ფშაველა. მისმა დარბაისლურმა, მკაფიო და ბუნებრივმა საკუთარი ლექსების კითხვამ ჩვენი დიდი მგოსნის ალტაცება და თანაგრძნობა გამოიწვია. მის სცენაზე ნახვას მრავალნი ნატრობდნენ ქუთაისში. განსაკუთრებული ალტაცებით შეხვდა მას ახალგაზრდობა. საზოგადოებამ მრავალჯერ გამოიწვია სიმპათიური პოეტი ლექსების წასაკითხად“.

დ. თომაშვილის თქმით: „ვაჟა თავისი გრძელი ჩოხით, განსაკუთრებული სატევრით და „ჩამოტყაული“ თვალთ თეატრში გამოვიდა. თეატრი სავსე იყო, ხალხს ვერ იტევდა. სალიტერატურო საღამო გაიმართა. პოეტებმა თავ-თავისი ლექსები წარმოთქვეს (მარაქაში მეც ვერიე). ვაჟამ წაიკითხა „როს ვუყვირდები თავის თავს“, „გოგოთურ და აფშინა“ ზეპირად და სხვა საღამო დასრულდა და ფარდა ჩამოეშვა. ხალხი, განსაკუთრებით ქანდარა, ვაჟას გამოსვლას მოითხოვდა. ფარდა ასწიეს, ვაჟა გამოვიდა სცენაზე. ქუდის მოხდით ხალხს დაემშვიდობა და გავიდა.“

იმ ღამეს ვაჟას პატარა სუფრა გავუშალეთ, - სუფრა არა მთის კალთაზე, არამედ რესტორან „მედვედში“. რამდენადაც მახსოვს, სუფრის გარშემო ისხდნენ: ია ეკალაძე, რაჟდენ გვეტაძე, თეოფილე ხუსკივაძე და სხვანი. თამადამ - თეოფილე ხუსკივაძემ მშვენიერი სიტყვით მიმართა ვაჟას. სიტყვა ასე დაამთავრა: მადლობელი ვართ, ვაჟა, იმ დიდი ღვაწლისათვის, რომლითაც შენ ქართული ლიტერატურა გაამდიდრე და დაამშვენეო.

ვაჟამ მოისმინა, თითქოს არ ეამა მისდამი სამართლიანად მიძღვნილი სიტყვა და უპასუხა: „მაპატიეთ, იმერლებმა ცოტა გადაჭარბებული იცით: - კაცს სწყუროდეს, წყურვილი მოიკლას, ამისთვის რა მადლობის ღირსიაო? არც მეტი, არც ნაკლები: მწყურია და წყურვილს ვიკლავ, მადლობა რად მეკუთვნის, მემღერება და ვმღერი“. იმ დღეს პოეტი იქვე, რესტორანში დავაბინავეთ“.

მივაქციოთ ყურადღება მგოსნის სიტყვებს: „მემღერება და ვმღერი, მადლობა რად მეკუთვნისო“. აბა ვაჟა რის ვაჟა იქნებოდა, ასე რომ არ ეთქვა. მისი თითოეული ლექსი ხომ მართლაც სიმღერაა, თავისივე გულიდან ძალუშად ამოსკდარი, მკითხველის სულში მოხვედრილი და იქ ისეთი დიადი ჰარმონიის

შემქმნელი, რომელიც არასდროს გავიწყდება, არასდროს გტოვებს და რაღაცნაირი შემართებითა და იმედით განგაწყობს ყოველთვის. ვაჟასეული ამ დიადი ჰარმონიის ერთი პატარა, ლამაზი სხივია ლექსი „იმერეთს“, რომელსაც აქვე მოვიყვანთ:

„ერთხანად ჩემო მძრაბავო,
ლიხსაქეთურო დედაო,
ვხედავ, რომ შემრიგებიხარ,
მით შენთან სალამს ვხედავო.
შაერთებულად შენშია
ქართლსა და კახეთს ვხედავო,
ფარ-ხმალს საქართველოსაც,
სხვადა გბაძავდეს ნეტავო!
ის მომწონს შენი ქვეყნისა,
კარებს რომ მაგრად ჰკეტავო,
ვნება ნუ ასცდეს, საუნებლად
ვინაც შენ გაგიმეტაო!“

საქართველოს „ფარ-ხმალს“ უწოდებს ვაჟა იმერეთს (იგულისხმება, რა თქმა უნდა, ქუთაისიც - გ.ხ.). უფრო მეტიც, იგი მასში ქართლისა და კახეთის ერთგვარ შენივთებას ხედავს, ანუ იმას, რაც აკავშირებს ქვეყნის ამ ორ კუთხეს და არა მარტო მათ ურთიერთთან, ხოლო ეს „კავშირი“, მგოსნის ფიქრით, სხვა არაფერია, თუ არა ერთიანი, მტკიცე და ურღვეველი ჭიში, ჯილაგი და სისხლი საქართველოსი, სისხლი, რომელიც თითოეულ ჩვენი მიწის მკვიდრს, მიუხედავად ხასიათთა რადიკალური სხვადასხვაობისა, ადრე თუ გვიან მაინც „ატყენს“ საერთო ძირებს და საჭიროების შემთხვევაში მათი მამულისათვის სულის შემწირველ გმირებად აქცევს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ვაჟა-ფშაველამ ლექსი უძღვნა ქუთაისელ პედაგოგ ლადო ბზვანელს 1915 წელს. მართლაცდა, პოეტზე უკეთ ვის მოეხსენებოდა მასწავლებლის გასაჭირი საქართველოში. ვაჟა ხომ თვითონაც მასწავლებლობდა. მწვავე უკმაყოფილება მრუვიდა სკოლის ადმინისტრაციასთან (დიდთონეთში - გ.ხ.) და საერთოდ დაანება მასწავლებლობას თავი. გულისწყვეტა ჩანს „მთის არწივის“ ამ ლექსში იმის გამო, რომ მასწავლებლებს არ აფასებდნენ მის დროს ჩვენს ქვეყანაში (თუმცა რაღა მის დროს!). არადა, ვაჟამ იცის ნამდვილი მოძღვრის ფასი, იცის, რომ იგი ერთ-ერთი პირველია მათ შორის, ვინც მოზარდს ზნეობას უყალიბებს და კაცად აქცევს. უფრო მეტიც, მისი ფიქრით, მასწავლებელი აჯიბრებს მოსწავლეებში უპირველესად სულს და ხორცს და ერთ-ერთი მათგანის გამარჯვებაში გადამწყვეტ როლსაც ასრულებს. ვაი, რომ ხორცმა იმძლავროს სულზე! მაშინ ხომ მოკვდა და გაქრა პიროვნება ადამიანში და იგი უზნეობის საბუდრად იქცა. სწორედ ეს არ უნდა ვაჟას, ამისი ეშინია. ამიტომაც გაისმის ასე მძლავრად, უფრო მეტიც, კატეგორიულად მისი სიტყვები ლექსის ბოლოს, რომელიც შეიძლება ყოველგვარი გადაჭარბების გარეშე, ზნეობრივ პოსტულატად გამოდგეს არა მარტო ქართველი მასწავლებლისათვის, არამედ მთელი კაცობრიობისათვის:

„სული გასუქდეს ბევრად სჯობს,
ვიდრე გასუქდეს ლეშია“.

ლიტერატურა

- გაზ. „თემი“, 1913, №113.
გაზ. „სტალინელი“, 1935, №248.

GELA KHARSHILADZE**VAZHA'S "TO IMERETI"**

The paper discusses Vazha Pshavela's poem dedicated to Imereti. In this poem the author expresses his greatest love and honor to the Imereti province and its population.

The poet refers to this part of Georgia as "mother" and thinks She is "sword and shield" of the country, the loyal guardian and the force that would never be overpowered by her foes.